

MĚSTSKÁ PAMÁTKOVÁ REZERVACE ÚŠTĚK

STANISLAV FLESAR

Obr. 1. Ústěk, městská památková rezervace, nově obnovené torzo gotické městské brány. Foto: Stanislav Flesar.

Město Ústěk vzniklo na pískovcovém ostrohu, přirozeném sídlištním útvaru rozličných kultur, pravděpodobně již ve 13. století. Město s vřetenovitým náměstím na staré obchodní cestě z Litoměřic do České Lípy a Lužice získávalo svoji stabilizovanou urbanistickou strukturu ve 14. a 15. století, tak jak ji známe dnes, tedy ohraničenou městskými hradbami. Později v průběhu 16. století se město rozšiřovalo o předměstí České, Německé a Na Podolci. Dalším rozvojem prošlo město ve 2. polovině 19. století příchodem železnice a to mezi nádražím a městem, kde vzniká Vilová čtvrť. Město Ústěk, jako jedna z nejmenších památkových rezervací, představuje unikátní, urbanisticky kompaktně dochovaný památkový celek s řadou zajímavých staveb od pozdně gotických štítových měšťanských domů z počátku 16. století, přes městský hrad a gotické opevnění s tzv. Pikartskou věží, až po barokní kostel sv. Petra a Pavla s farou, synagogu a klasicistní měšťanské domy, obnovené po požárech v letech 1856–1859, dotvářející obě uliční fronty náměstí.

Počátky památkové ochrany města sahají již do poválečného období roku 1952, kdy byl Ústěk prohlášen městskou památkovou rezervací (dále jen MPR), později po rozpadu soudních okresů v roce 1953 zrušenou a opět obnovenou rozhodnutím Ministerstva kultury 1. 10. 1980. Z hlediska prin-

cipů péče o památkovou rezervaci, odhlédneme-li od asanačních zásahů v 2. polovině 19. století, např. zboření městských bran, nastaly zásadní zásahy do urbanistické struktury města v poválečném období. Do roku 1958 byly na Starém městě odstraněny všechny domy na Panském dvoře a v roce 1963 i budova starého pivovaru, na jejich místech vyrostla v letech 1966–1970 budova kulturního domu naprosto nerespektující objemové a urbanistické hodnoty a parametry daného území, poplatná architektuře reálného socialismu. Dalším zásahem do architektonické kvality prostředí rezervace byla demolice čtyř domů na náměstí za kostelem, příznačně okomentovaná v Průvodci po Ústěku ze 70-tých let 20. století: „*S péčí a opravdovým citem pro světskou krásu byly v letech 1978–1980 za dozoru pracovníků památkové péče SKNV nahrazeny na náměstí Rudé armády (dnes náměstí Míru) čtyři zřízené gotické domy a umístěno v nich 19 bytových jednotek.*“ Město, s unikátními tří až čtyřpodlažními gotickými sklepy tesanými do pískovcového podloží, dostává další ránu a to sanací a statickým zajištěním sklepů a hradeb probíhající od roku 1968 do roku 1985, kterou prováděla firma Geoindustria z Dubí u Teplic způsobem torkretů kleneb a litím tun betonové směsi do památkově cenných prostor. Historické gotické sklepy tak byly bez dokumentace zničeny téměř v celé jižní frontě náměstí. Jedním z mála pozi-

Obr. 2. Ústěck, městská památková rezervace, dům čp. 18, tzv. gotické dvojče, rekonstrukce shořelého patra. Foto: Stanislav Flesar.

tivních zásahů do organismu MPR byl v roce 1974 dokončený obchvat města, čímž došlo ke zklidnění provozu na historickém náměstí a obnovení jeho maloměstské atmosféry, včetně záchrany autentické dlažby.

V polistopadovém období po roce 1989 se začíná projevovat soustředěná péče o památky v rámci MPR v Ústěcku. V 90-tých letech 20. století probíhá např. obnova židovské synagogy, dokončená v roce 2003, kdy se jedná již o zdařilou obnovu památky respektující všechny dostupné metody a principy památkové péče, dále postupná obnova domu č. p. 18 – tzv. gotického dvojčete, unikátního měšťanského domu, obnova fasád kostela sv. Petra a Pavla atd. V současné době řeší orgány státní památkové péče společně s radnicí města mnoho akcí památkové obnovy. Nejvýznamnější akcí je bezesporu celková obnova areálu hradu pro kulturně-spoolečenské využití. Studie využití, zpracovaná atelierem Di 5 (Praha), počítá s využitím paláce hradu pro společenský a koncertní sál, expozici historie hradu a města, svatební obřadní síň a vinárnu s gastronomickým provozem. Uvažuje se i s propojením s areálem fary, čímž by vznikl zajímavý kulturně-spoolečensko-ubytovací komplex v samém centru města. Akce je financovaná z prostředků Evropské unie, z tzv. Norských fondů a Programu záchrany architektonického dědictví MK ČR. Práce jsou naplánovány do roku 2013, dle možností a schopnosti financování. Dalšími neméně významnými akcemi jsou probíhající památkové obnovy měšťanských domů v MPR financované z prostředků Programu regenerace městských památkových rezervací... MK ČR, kdy se každým rokem podaří obnovit několik měšťanských domů a kulturních památek, viz např. obnova objektu lékárny, fary, radnice apod.

V současné době je zpracováván územní plán Úštěcka, který podchycuje a zahrnuje všechny principy a aspekty památkové ochrany vytyčeného území, včetně plánu památkové ochrany MPR Ústěck, dokončeným Národním památkovým ústavem v Ústí n. L. v roce 2008, generelem a inventarizací historické zádlažby a další památkovou dokumentací. Aktuálním problémem obnovy MPR je pro orgány státní památkové péče postupná destrukce a statické poruchy opěrných zdí a hradeb, čímž hrozí likvidace celého fortifikačního systému, který je zde

Obr. 3. Ústěck, městská památková rezervace, hrad pánů z Dubé, rekonstrukce kopie barokního krovu. Foto: Stanislav Flesar.

velmi vzácně zachován a identifikován. Dalším závažným problémem je oprava dvorních traktů měšťanských domů postavených na hradbách. Tyto dvorní trakty a hospodářská stavení jsou nevyužívány a postupně chátrají, především v rukou privátních vlastníků. Pomalu dochází k destrukcím krovů a střech a tím i k devalvací historického panoramatu města. Vzhledem ke skutečnosti, že tyto stavby jsou přístupné pouze přes domy z náměstí, bude řešení této situace velmi obtížné. Z hlediska současných principů a metodiky památkové péče se v městské památkové rezervaci daří udržet charakter střešní krajiny, fasád, tradičních výplní okenních a dveřních otvorů, městského parteru včetně obnovy zádlažby a reklamních označení provozoven. Po dokončené plynofikaci a opravě kanalizačního systému dochází k postupné obnově a doplňování historické zádlažby v tradičním tvaru a materiálu. Postupnou obnovou historických fasád měšťanských domů získává město Ústěck přívětivou tvář historického maloměsta „italského typu“. Některé další dílčí problémy, např. demolice nebo přestavba kulturního domu, dokončení obnovy kostela a fary, oprava torza brány, čekají na svoji realizaci.

Na závěr tohoto textu lze konstatovat, že současné principy a metody památkové péče jsou v Městské památkové rezervaci Ústěck úspěšně uplatňovány a to především díky kvalitní spolupráci orgánů státní památkové péče s radnicí města a dotační politice státu a Evropské unie. Na pravidelných setkáních komise regenerace městské památkové rezervace jsou připravovány další dílčí akce obnovy a záchrany historických objektů a kulturních památek města Ústěck.